

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

В.Г. Федорова
Ю.Ю. Леонт'єва

ПРОГРАМА І РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«СТРАХУВАННЯ»

(для слухачів другої вищої освіти,
спеціальності 7.050107 – «Економіка підприємства»
та 7.050106 – «Облік і аудит»)

Харків ХНАМГ 2011

Програма і робоча програма навчальної дисципліни «Страхування» (для слухачів другої вищої освіти заочної форми навчання, спеціальності 7.050107 – «Економіка підприємства» та 7.050106 – «Облік і аудит») / Харк. нац. акад. міськ. госп-ва; уклад.: В.Г. Федорова, Ю.Ю. Леонт'єва; – Х.: ХНАМГ, 2011. – 18 с.

Укладачі: В.Г. Федорова

Ю.Ю. Леонт'єва

Рецензенти: доцент, к.е.н. Т.В. Полозова, доцент кафедри «Економічна кібернетика» Харківського національного університету радіоелектроніки; доцент, к.е.н. Н.І. Склярчук, доцент кафедри «Економіка підприємств міського господарства» Харківської національної академії міського господарства.

Програма побудована за вимогами кредитно-модульної системи організації навчального процесу і узгоджена з орієнтовною структурою змісту навчальної дисципліни, рекомендованою Європейською Кредитно-Трансферною Системою (ECTS).

Рекомендована для студентів економічних спеціальностей.

Затверджено на засіданні кафедри економіки підприємств міського господарства (протокол № 1 від 31.08.2010 р.) та Вченою радою факультету Післядипломної освіти та заочного навчання (протокол № 1 від 02.09.2010 р.).

ЗМІСТ

1. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	4
1.1. Мета, предмет та місце дисципліни.....	4
1.2. Інформаційний обсяг (зміст) дисципліни.....	4
1.3. Освітньо-кваліфікаційні вимоги.....	5
1.4. Рекомендована основна навчальна література.....	6
1.5. Анотація програми навчальної дисципліни.....	6
2. РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	9
2.1. Структура навчальної дисципліни.....	9
2.2. Тематичний план навчальної дисципліни.....	9
2.3. Розподіл часу за модулями і змістовими модулями та форми навчальної роботи студента.....	14
2.4. Лабораторні роботи.....	15
2.5. Індивідуальні завдання.....	15
2.6. Самостійна навчальна робота слухача	16
2.7. Засоби контролю та структура залікового кредиту	16
2.8. Інформаційно-методичне забезпечення.....	16

1. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Мета та завдання вивчення дисципліни

Мета вивчення: надання знань щодо страхового захисту майнових інтересів юридичних і фізичних осіб на випадок настання ризикових ситуацій, організації страхового ринку та страхових компаній.

Завдання вивчення: вивчення сутності й ролі страхування, організація розвитку страхового ринку, державного регулювання страхової діяльності; набуття вмінь аналізувати ринок страхових послуг, оцінювати фінансову стійкість страхових компаній.

Предмет вивчення у дисципліні: відносини, що виникають у процесі формування розподілу та використання страхових фондів.

Місце дисципліни в структурно-логічній схемі підготовки фахівця

Перелік дисциплін, на які безпосередньо спирається вивчення даної дисципліни	Перелік дисциплін, вивчення яких безпосередньо спирається на дану дисципліну
"Економічні ризики"	"Планування діяльності підприємства"
"Економічна теорія"	"Стратегічне управління" підприємством"
"Системний аналіз"	"Фінансовий менеджмент"

1.2. Інформаційний обсяг (зміст) дисципліни

(відповідно до стандартів ОПП)

Модуль 1. Страхування(54 / 1,5)

ЗМ 1.1. Базові поняття та основні елементи системи взаємовідносин між страхувальником і страховиком (18/0,5)

1. Сутність, принципи і роль страхування.
2. Класифікація страхування.
3. Страхові ризики та їх оцінювання.
4. Страховий ринок.

ЗМ 1.2. Страховий ринок, його державне регулювання, основні види (класи) страхування..... (36/1,0)

5. Страхова організація.
6. Державне регулювання страхової діяльності.
7. Особисте страхування.
8. Майнове страхування.
9. Страхування відповідальності.
10. Перестрахування і співстрахування.
11. Доходи, витрати і прибуток страховика.
12. Фінансова надійність страхової компанії.

1.3. Освітньо-кваліфікаційні вимоги

Вміння (за рівнями сформованості) та знання	Сфери діяльності (виробнича, соціально-виробнича, соціально-побутова)	Функції діяльності у виробничій сфері (проектувальна, організаційна, управлінська, виконавська, технічна, інші)
Репродуктивний рівень якісні і кількісні особливості економічних процесів з урахуванням страхування	виробнича, соціально-виробнича, соціально-побутова	організаційна, управлінська, виконавська
Алгоритмічний рівень володіння методологією і методикою побудови, аналізу та використання економіко-математичних методів, які урахувують страхування	виробнича, соціально-виробнича, соціально-побутова	організаційна, управлінська, виконавська
Евристичний рівень типові заходів моделювання та вимірювання страхових послуг в процесі прийняття управлінських рішень, оволодіння відповідним апаратом з метою практичного використання в рішенні різноманітних економічних проблем	виробнича, соціально-виробнича, соціально-побутова	організаційна, управлінська, виконавська

1.4. Рекомендована основна навчальна література

1. Базилевич В. Д. Страховий ринок України. – К.: Товариство «Знання», КОО, 1998. – 374 с.
2. Балабанов И.Т., Балабанов А.И. Страхование. – СПб: Питер, 2002. – 256 с.
3. Біленчук Д. П., Біленчук П. Д., Залетов О. М., Клименко Н. І. Страхове право України. Підручник для вищих навчальних закладів. – К.: Атіка, 1999.- 368 с.
4. Гинзбург А.И. Страхование. – СПб: Питер, 2002. – 176 с.
5. Закон Украины «Об обязательном страховании гражданско правовой ответственности собственников наземных транспортных средств» от 01.07.2004 г. № 1961-IV.
6. Закон Украины «О страховании» от 07.03.96 г. № 85/96-ВР.
7. Михайленко О. Організація та облік страхової діяльності: збірник систематизованого законодавства. – Х.: Фактор, 2005. – 632 с.
8. Цуканова В.Я. Страхование: Курс лекций. – 2-е изд., испр. и доп. – Х.: Издательский Дом «ИНЖЭК», 2003. – 128 с.
9. Шахов В.В. Страхование.— Учебник для вузов. — М.: Страховой полис, ЮНИТИ, 2000. — 312 с.

1.5. Анотація програми навчальної дисципліни

Мета вивчення: надання знань щодо страхового захисту майнових інтересів юридичних і фізичних осіб на випадок настання ризикових ситуацій, організації страхового ринку та страхових компаній.

Завдання вивчення: вивчення сутності й ролі страхування, організація розвитку страхового ринку, державного регулювання страхової діяльності; набуття вмінь аналізувати ринок страхових послуг, оцінювати фінансову стійкість страхових компаній.

Предмет вивчення у дисципліні: відносини, що виникають у процесі фо-

рмування розподілу та використання страхових фондів.

Змістовні модулі: базові поняття та основні елементи системи взаємовідносин між страхувальником і страховиком; страховий ринок, його державне регулювання, основні види (класи) страхування.

Annotation of the educational discipline program

The purpose: granting knowledge concerning insurance protection to property interests legal and physical persons to a case approach risky situations, the organization of the insurance market and the insurance companies.

The subject matter: studying of essence and a role of insurance, the organization of development of the insurance market, state regulation of insurance activity; to find skills analyze the market insurance services, to estimate financial stability of the insurance companies.

Subject of discipline studying: attitudes which arise during formation of distribution and use of insurance funds.

Content module: necessity insurance in conditions market attitudes; kinds and forms of insurance activity, insurance tariffs; activity of the insurance company.

Аннотация программы учебной дисциплины

Цель изучения: приобретение знаний относительно страховой защиты имущественных интересов юридических и физических лиц на случай наступления рискованных ситуаций, организации страхового рынка и страховых компаний.

Задача изучения: изучение сущности и роли страхования, организация развития страхового рынка, государственного регулирования страховой деятельности; обретение умений анализировать рынок страховых услуг, оценивать финансовую устойчивость страховых компаний.

Предмет изучения в дисциплине: отношения, которые возникают в процессе формирования распределения и использование страховых фондов.

Модули содержания: базовые понятия и основные элементы системы взаимоотношений между страхователем и страховщиком; страховой рынок, его государственное регулирование, основные виды (классы) страхования.

2. РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2.1. Структура навчальної дисципліни

Друга вища освіта

Призначення: підготовка спеціалістів	Напрям, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів, відповідних ECTS – 1,5 Змістових модулів – 2 Загальна кількість годин – 54 КР	Спеціальності: 7.050107 – «Економіка підприємства» 7.050106 – «Облік і аудит») Освітньо-кваліфікаційний рівень: Спеціаліст	Нормативна Рік підготовки: 2-й Семестр: 4-й Лекції – 6 год. Практичні – немає Самостійна робота – 48 год. Вид підсумкового контролю - залік

Примітка: співвідношення кількості годин аудиторних занять і самостійної роботи становить 10% до 90%.

У процесі навчання студенти отримують необхідні знання під час проведення аудиторних занять: лекційних, практичних. Найбільш складні питання винесено на розгляд і обговорення під час практичних занять. Також велике значення в процесі вивчення і закріплення знань має самостійна робота студентів. Усі ці види занять розроблені відповідно до положень Болонської декларації.

2.2. Тематичний план навчальної дисципліни

Тематичний план дисципліни «Страхування» складається з двох змістових модулів, кожен з яких поєднує в собі відносно окремий самостійний блок дисципліни, який логічно пов'язує кілька навчальних елементів дисципліни за змістом і взаємозв'язками.

Навчальний процес здійснюється в таких формах: лекційні, практичні заняття, консультації, самостійна робота студента.

Зміст дисципліни розкривається в темах:

Змістовий модуль 1.1

Базові поняття та основні елементи системи взаємовідносин між страхувальником і страховиком

Тема 1. Сутність, принципи і роль страхування

Необхідність страхового захисту як важливого засобу економічної безпеки суб'єктів господарювання та життєдіяльності людей на випадок шкоди, зумовленої ризиковими обставинами. Страхові фонди як матеріальна основа страхового захисту. Форми організації фондів страхового захисту. Самострахування, його джерела й межі доцільного застосування.

Виникнення та етапи розвитку страхування. Сутність страхування. Місце страхування в системі економічних категорій. Функції страхування. Сфери застосування страхування.

Принципи страхування: страховий інтерес, максимальна добросовісність суб'єктів страхування, відшкодування втрат у межах збитків, франшиза, суброгація.

Роль страхування в активізації бізнесу, економії коштів, що резервуються на покриття можливих утрат від непередбачених обставин, та в ефективнішому формуванні й використанні фондів соціального призначення, збільшенні обсягів інвестицій.

Тема 2. Класифікація страхування

Поняття класифікації, її наукове і практичне значення.

Ознаки класифікації, історичні, економічні, юридичні.

Класифікація за об'єктами страхування. Галузі страхування: майнове, страхування відповідальності, особисте страхування. Види страхування. Класифікація за родом небезпеки: страхування ризиків від вогню, інженерних, сільськогосподарських, транспортних, фінансово-кредитних та інших ризиків.

Класифікація за формами проведення. Обов'язкове страхування. Добровільне страхування.

Класифікація за статусом страхувальника. Страхування юридичних осіб усіх форм власності. Страхування громадян.

Тема 3. Страхові ризики та їх оцінювання

Поняття ризику. Основні характеристики ризику. Рівень ризику. Частота ризику й розмір шкоди.

Керування ризиком. Роль ризик-менеджменту у виявленні, розпізнаванні, ідентифікації та визначенні методів впливу на ризик. Виключення ризику. Активне й пасивне запобігання ризику. Суб'єктивні й об'єктивні ризики. Матеріальні й нематеріальні ризики. Чисті й спекулятивні ризики. Фундаментальні й часткові ризики. Визначення страхового ризику. Ознаки страхового ризику. Специфіка ризиків у страхуванні майна, відповідальності в особистому страхуванні.

Оцінка ризику й визначення доцільності його страхування. Критерії визначення ціни страхування. Структура й основи розрахунку страхових тарифів.

Тема 4. Страховий ринок

Поняття страхового ринку, суб'єкти страхового ринку. Страхові послуги як об'єкти взаємовідносин страховиків і страхувальників. Роль посередників: страхових агентів і брокерів. Перспективи розвитку страхового ринку України.

Сутність і завдання маркетингу в страхуванні. План маркетингу. Інформаційне забезпечення маркетингових досліджень. Реалізація страхових послуг. Страхові договори, порядок їх підготовки й укладання. Права й обов'язки сторін. Контроль за виконанням договорів.

Змістовий модуль 1.2

Страховий ринок, його державне регулювання, основні види (класи) страхування

Тема 5. Страхова організація

Страхова індустрія як частина сфери послуг. Її організаційні форми. По-

рядок створення, функціонування і ліквідації страхових компаній. Товариства взаємного страхування. Спеціалізація страховиків. Умови залучення іноземних інвесторів до створення страхових організацій.

Ресурси страховика: фінансові, матеріальні, трудові, інформаційні.

Структура страхових компаній. Центральний офіс. Філіали й представництва. Управління страховою компанією. Страхові об'єднання.

Тема 6. Державне регулювання страхової діяльності

Необхідність і значення державного регулювання страховою діяльності. Шляхи наближення законодавчої і нормативної бази страхування до міжнародних стандартів.

Органи нагляду за страховою діяльністю та їх функції. Реєстрація і ліцензування страховиків. Контроль за діяльністю страховиків.

Тема 7. Особисте страхування

Страхування життя і його основні види. Змішане страхування життя. Довічне страхування. Страхування до одруження.

Страхування пенсій (ренти).

Обов'язкові види страхування від нещасних випадків і професійних захворювань. Страхування від нещасних випадків на транспорті, військовослужбовців і працівників ризикових професій.

Добровільне індивідуальне й колективне страхування від нещасних випадків.

Медичне страхування. Суб'єкти й об'єкти страхування. Умови обов'язкового медичного страхування. Добровільне медичне страхування.

Тема 8. Майнове страхування

Страхування майна юридичних осіб: об'єкти й суб'єкти страхування, страхові події, порядок укладання договорів, умови відшкодування збитків.

Особливості страхування сільськогосподарських підприємств: страхування врожаю сільськогосподарських культур та багаторічних насаджень, страхування тварин, страхування будівель та іншого майна.

Страхування технічних ризиків.

Страхування транспортних засобів: автомобільного та іншого наземного, морського, авіаційного транспорту. Страхування вантажів.

Страхування майна громадян: будівель і споруд, тварин, домашнього та іншого майна.

Тема 9. Страхування відповідальності

Страхування цивільної відповідальності власників автотransпортних засобів. Моторне (транспортне) страхове бюро і його функції. Міжнародна система “Зелена картка”. Страхування відповідальності власників інших видів транспорту.

Страхування відповідальності роботодавців.

Страхування відповідальності товаровиробників за якість продукції.

Страхування відповідальності за забруднення довкілля.

Тема 10. Перестрахування і співстрахування

Необхідність і сутність перестрахування, стан і перспективи його розвитку, суб’єкти перестрахування. Ринки перестрахування. Вимоги, що ставляться до перестрахування ризиків нерезидентів.

Методи перестрахування. Факультативне перестрахування. Облігаторне перестрахування. Порівняльний аналіз методів перестрахування.

Форми проведення перестрахових операцій. Пропорційне перестрахування. Квотні та ексцендентні договори пропорційного перестрахування, їх характеристика, переваги та недоліки.

Непропорційне перестрахування: на базі ексценденту збитку, на базі ексценденту збитковості.

Співстрахування і механізм його застосування.

Тема 11. Доходи, витрати і прибуток страховика

Склад доходів страховика. Доходи від страхової діяльності. Зароблені страхові премії, порядок їх визначення. Доходи від інвестування тимчасово вільних коштів.

Витрати страховика: їх склад і економічний зміст. Собівартість страхової послуги. Виплата страхових сум і страхового відшкодування. Витрати на утримання страхової компанії.

Прибуток страховика. Визначення прибутку від страхової діяльності. Розподіл прибутку. Оподаткування страховиків.

Тема 12. Фінансова надійність страхової компанії

Поняття фінансової надійності страховика і значення останньої. Формування збалансованого страхового портфеля. Вибір ризиків. Тарифна політика. Перестраховування як метод забезпечення фінансової надійності.

Фінансові методи забезпечення надійності страхових компаній. Платоспроможність страховика, умови її забезпечення. Власні кошти страховика. Технічні резерви, їх склад. Показники платоспроможності. Порядок їх обчислення.

2.3. Розподіл часу за модулями і змістовими модулями та форми навчальної роботи студента

Таблиця 2.1- Розподіл часу за модулями і змістовими модулями
(друга вища освіта)

Модулі (семестри) та змістові модулі	Всього, кредит/годин	Форми навчальної роботи			
		Лекц.	Сем.,Пр.	Лаб.	СРС
Модуль 1	1,5/54	6	-	-	48
ЗМ 1.1.	0,5/18	2	-	-	16
ЗМ 1.2.	1,0/36	4	-	-	32

Таблиця 2.2 - Лекційний курс (друга вища освіта)

Зміст	Кількість годин за спеціальностями, спеціалізаціями (шифр, аббревіатура) 7.050107 - ЕП, 7.050106 - ОіА
1	2
ЗМ 1. Базові поняття та основні елементи системи взаємовідносин між страхувальником і страховиком	2

1	2
1. Сутність, принципи і роль страхування.	1
2. Класифікація страхування.	1
3. Страхові ризики та їх оцінювання.	
4. Страховий ринок.	
ЗМ 2. Страховий ринок, його державне регулювання, основні види (класи) страхування	4
1. Страхова організація.	
2. Державне регулювання страхової діяльності.	1
3. Особисте страхування.	0,5
4. Майнове страхування.	0,5
5. Страхування відповідальності.	1
6. Перестрахування і співстрахування.	
7. Доходи, витрати і прибуток страховика.	1
8. Фінансова надійність страхової компанії.	
РАЗОМ	6

Практичні (семінарські) заняття

Не передбачено

2.4. Лабораторні роботи

Не передбачено

2.5. Індивідуальні завдання:

Курсовий проект (робота), РГР, контрольна робота тощо

(тематика, зміст та обсяг у годинах)

Тематика розрахунково-графічної роботи, її зміст додається у «Методичних вказівках для виконання розрахунково-графічної роботи з курсу «Страхування» для студентів заочної форми навчання». – ХНАМГ, 2008 р.

2.6. Самостійна навчальна робота слухача

(форми самостійної роботи, обсяг у годинах)

Зміст	Години	Форма звіту
ЗМ 1. Базові поняття та основні елементи системи взаємовідносин між страхувальником і страховиком	16	Конспект лекцій, РГР
1. Огляд основної та додаткової літератури. 2. Вивчення категорій. 3. Підготовка конспекту. 4. Підготовка РГР.		
ЗМ 2. Страховий ринок, його державне регулювання, основні види (класи) страхування	32	
1. Огляд основної та додаткової літератури. 2. Вивчення категорій. 3. Підготовка конспекту. 4. Підготовка РГР.		
РАЗОМ	48	

2.7. Засоби контролю та структура залікового кредиту

Види і засоби контролю (тестування, контрольні роботи, індивідуальні завдання тощо)	Розподіл балів, %
МОДУЛЬ 1. Поточний контроль зі змістових модулів	
ЗМ 1.1. } ЗМ 1.2. } РГР	60
Підсумковий контроль з МОДУЛЮ 1	
Письмовий залік	40
Усього за модулем 1	100

2.8. Інформаційно-методичне забезпечення

Бібліографічні описи, Інтернет адреси	ЗМ, де застосовується
1	2
1. Рекомендована основна навчальна література (підручники, навчальні посібники, інші видання)	
Базилевич В. Д. Страховий ринок України. – К.: Товариство «Знання», КОО, 1998. – 374 с.	1.1, 1.2
Балабанов И.Т., Балабанов А.И. Страхование. – СПб: Питер, 2002. – 256 с.	1.1, 1.2
Біленчук Д. П., Біленчук П. Д., Залетов О. М., Клименко Н. І. Страхове право України. Підручник для вищих навчальних закладів. – К.: Атіка, 1999.- 368 с.	1.1, 1.2

1	2
Гинзбург А.И. Страхование. – СПб: Питер, 2002. – 176 с.	1.1, 1.2
Закон України «Об обязательном страховании гражданско правовой ответственности собственников наземных транспортных средств» от 01.07.2004 г. № 1961-IV	1.1, 1.2
Закон України «О страховании» от 07.03.96 г. № 85/96-ВР.	1.1, 1.2
Михайленко О. Організація та облік страхової діяльності: збірник систематизованого законодавства. – Х.: Фактор, 2005. – 632 с.	1.1, 1.2
Цуканова В.Я. Страхование: Курс лекций. – 2-е изд., испр. и доп. – Х.: Издательский Дом «ИНЖЭК», 2003. – 128 с.	1.1, 1.2
Шахов В.В. Страхование.— Учебник для вузов. — М.: Страховой полис, ЮНИТИ, 2000. — 312 с.	1.1, 1.2
2. Додаткові джерела (довідники, нормативні видання, сайти Інтернет тощо)	
Гвозденко А.А. Основы страхования: Учебник. М.: Финансы и статистика, 1998. – 304 с.	1.1, 1.2
Ефимов С.Л. Энциклопедический словарь: Экономика и страхование. – М.: Церих-ПЭЛ, 1996. – 528 с.	1.1, 1.2
http://www.ins-club.com – портал страховиків	1.1, 1.2
http://www.insur-info.ru – портал «Страховання сьогодні»	1.1, 1.2
http://www.ukrinsure.com – портал «Страховання в Україні»	1.1, 1.2
3. Методичне забезпечення (реєстр методичних вказівок, інструкцій до лабораторних робіт, планів семінарських занять, комп'ютерних програм, відео-аудіо-матеріалів, плакатів тощо)	
Методичні вказівки до виконання розрахунково-графічної роботи з курсу «Страховання». – Харків-ХНАМГ-2008	1.1, 1.2
Методичні вказівки до виконання самостійної роботи з курсу «Страховання». – Харків-ХНАМГ-2008	1.1, 1.2

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

ФЕДОРОВА Вікторія Геннадіївна

ЛЕОНТ'ЄВА Юлія Юріївна

Програма і робоча програма навчальної дисципліни «**Страхування**»
(для слухачів другої вищої освіти, спеціальності 7.050107 – «Економіка підприємства» та 7.050106 – «Облік і аудит»)

В авторській редакції

Комп'ютерна верстка: *І.О. Храпко*

План 2011, поз. 566 Р

Підп. до друку 28.02.2011 р.

Друк на ризографі

Тираж 15 пр.

Формат 60x84 1/16

Ум. друк. арк. 0,8

Зам. №

Видавець і виготовлювач:

Харківська національна академія міського господарства,
вул. Революції, 12, Харків, 61002

Електронна адреса: rectorat@ksame.kharkov.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи: ДК №4064 від 12.05.2011 р.